

Från samling till strid

I dag går svenska folket för första gången på många år till val utan att nazismen kastar sin skugga över nationell och internationell politik. Luften känns, trots motsättningarna ute i världen och striderna här hemma, renare än förut. Men till avmattning och lugn förtröstan inbjuder inte läget. Folkstyrelsen måste, såsom alltid, bevaras och befästas i kamp mot sina fiender och under aktgivande på de faror som hotar den.

För jämnt ett kvartsekel sedan hölls de val som beseglade Sveriges omvandling till demokrati. Utvecklingen under den följande tiden har varit en av de lyckosammaste i världen. De stora traditionella riktningarna i svensk politik har alla gjort betydande insatser i en gemensam sak. Den nationella och i försvarsfrågan klart positiva linje som främst företräts av högern, den socialreformistiska uppfattning som starkast hävdats av socialde-

mokratien har slagit igenom och för det stora flertalet blivit självfallna. Liberalismens bärande idéer om politisk frihet och folkstyrelse har, för trettio år sedan angräpnade från det ena hållet och snarast betraktade som taktiska hjälpmedel på det andra, kommit att framstå som grundvalen för allt politiskt arbete. Den sammansmältning av skilda värderingar som sålunda försiggått var förutsättningen för samlingspolitiken under krigsåren. Den följda neutralitetslinjen godtog i princip av alla, även om den i praktiken fläckades framför allt av uttryck för fruktan och undfallenhet inför den regim som ett ögonblick syntes på väg att behärska världen. Motsättningarna i det inre trädde tillbaka inför det yttre trycket.

Med krigets slut och samlingsregeringens upplösning blev läget ett annat. Striden mellan partierna skärptes ånyo. I hög grad sammanhänger detta med kommunismens frammarsch. Denna har betingats av ett vädjande till missnöjet, som är obundet av all ansvarskänsla och alla moraliska hämningar; eftersom en segrande kommunism skulle undertrycka alla motståndare, behöver kommunismen i opposition icke ta sina egna löften på allvar. Bakom ett sken av radikalism, främst uttryckt i kravet på generell socialisering, arbetar kommunismen för en regim med diktatur, totalt undanröjande av all frihet och all opposition, en social hierarki, väldiga ekonomiska skillnader mellan olika samhällsklasser, avveckling av flyttningsrätt och strejkrätt, en järnhård disciplin för arbetarklassen under ledning av kommunistiska tjänstemän och direktörer. Att denna ordning är dess ideal framgår av dess oreserverade entusiasm för den sovjetryska staten.

Inom socialdemokratien, som ensam innehar regeringsmakten, tramträder skilda riktningar. Den moderata riktning vars ledare är statsministern söker komma från alla problem genom oklara och till intet förbindande formuleringar. Med socialisering avses, säger man, den för samhället bästa avvägningen mellan enskild och allmän drift, dvs. socialisering blir inte något bestämt, utan helt enkelt vad statsministern vid ett givet tillfälle anser lämpligt. En annan riktning inom partiet bekänner, eggad av den kommunistiska konkurrensen, sin tro på total socialisering i egentlig mening, på statens övertagande eller dirigerande av produktionsmedlen. Denna riktning hoppas säkerligen på att kunna förena socialism och demokrati. Men den undviker att ingående diskutera problemet, att allvarligt och fullständigt bemöta kritiken. I själva verket är det obestridligt, och av en rad socialistiska författare erkänt, att socialiseringen, liksom i Ryssland, måste föra med sig likvidering av all effektiv opposition, avskaffande av medborgerliga friheter, en ytterligt sträng samhällelig disciplin.

Arbetarna kommer att bli verktyg för en allsmäktig stat i stället för att förhandla med enskilda arbetsgivare, gentemot vilka de genom sin solidaritet vunnit likställighet. Realiteten blir ett byråkratvælde, där en härskande klass kan styra oinskränkt därför att den på en gång innehar den politiska och den ekonomiska makten. De radikala socialdemokraterna framstår därför som medvetna eller omedvetna vägröjare åt kommunismen.

En försmak av den socialiserade staten har givits vid behandlingen av frågan om handelsavtal med Ryssland. Den riktning som under framhållande av den ryska handelsförbindelsens värde kritiserar avtalsförslaget innehåll avvisas med nedtystningsförsök och förvanskningar. Praktiskt taget utan offentlig debatt vill man göra upp om en kredit som proportionsvis är mycket större än det länge och livligt diskuterade amerikanska lånet till England. I hemlighet och under anlitande av alla en maktfullkomlig byråkratis påtryckningsmedel förhandlas med industrin; de egna väljarskarorna tröstas med några ord om att avtalet är politiskt nödvändigt, och denna paroll drives även på håll där man erkänner att levnadsstandarden i Sverige enligt avtalet kommer att beskärmas till Rysslands förmån. Smädelser möter dem som söker bringa ljus i det mörker utan vilket detta spel vore omöjligt.

Folkpartiet, vars lösen är öppen debatt, medborgerlig frihet och folkstyrelse, har i detta läge en stor uppgift att fylla. Det är icke fråga om att hindra eller försvåra sociala reformer; tvärtom bör detta reformarbete fullföljas med all kraft. Det gäller icke att av principskäl motsätta sig alla nya statsingripanden, utan att tillse att avgörandet träffas av sakskalet från fall till fall och icke bestämmas av vilja att förverkliga en förlegad doktrin. Främst gäller det att trygga den politiska friheten och därmed den folkstyrelse som direkt hotas av kommunismen, indirekt av socialiseringskraven över huvud. En framgång för folkpartiet innebär att demokratien värnas, att den sociala reformpolitiken tryggas och att de som drömmar om en allsmäktig stat och en enväldig byråkrati tvingas till besinning.